

Michał Fidelus

Nasze dziesięciolecie : odczyt prezesa Oddziału Piotrkowskiego na sesji naukowej dziesięciolecia w dniu 12 stycznia 1978 r.

Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza 13, 125-129

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

cuskiej w Warszawie. Referat nadesłał także prof. Marcel Raymond z Uniwersytetu w Genewie. Obu wymienionym sesjom towarzyszyły specjalne wystawy, które cieszyły się dużym powodzeniem, a całość osiągnięć sesyjnych była ogłoszona w „Komunikatach Naukowych”. Materiały organizacyjne i merytoryczne znalazły się w I tomie naszego wydawnictwa pt. „W Roku Słowackiego”, a z sesji międzynarodowej o J. J. Rousseau w tomie XII pt. „W kręgu Jana Jakuba Rousseau”.

Działalność wydawnicza Oddziału mogła się rozwinąć dzięki mecenatowi społeczne u Wydziału Kultury i licznych instytucji państwowych, które, jako członkowie wspierający, zasilały fundusze Oddziału. Dzięki tej pomocy mogły się ukazać 32 tomiki „Komunikatów Naukowych”. Zawierają one materiały z sesji organizowanych przez Oddział (jak sesja z okazji XXV-lecia PRL, sesja poświęcona J. J. Rousseau, Słowackiemu i in.), oryginalne prace członków Oddziału, z których szczególnie cenne są opracowania dotyczące życia literackiego i kulturalnego Częstochowy w różnych latach, tajnego nauczania w okresie okupacji, życia teatralnego oraz materiały dotyczące historii kultury regionu.

Innym przejawem działalności Oddziału Częstochowskiego są wystawy, z których ogólnej liczby 45 należałoby przypomnieć choćby najważniejsze. A więc wystawę na 110 rocznicę śmierci Juliusza Słowackiego, wystawę pt. „Życie i dzieło J. J. Rousseau”, wystawę poświęconą Władysławowi Sebyle z nieznanymi rękopisami poety, wystawę pamiątek sienkiewiczowskich, wystawę autografów Mickiewicza i pierwszych wydań jego dzieł, czy wreszcie wystawę poświęconą Molielowi.

Ogólna liczba referatów, sesji literackich i naukowych, sympozjów, spotkań z pisarzami, odczytów i wystaw sięga dwóch tysięcy. Ilość ta wystarczyłaby do wykonania planu niejednej instytucji upowszechniającej kulturę, instytucji mających własny zarząd, etatowych pracowników, budżet oraz administrację. W Oddziale Częstochowskim Towarzystwa pracę tę wykonywali i wykonują honorowo członkowie Towarzystwa przy współudziale miejscowych instytucji. Oddział Częstochowski liczy obecnie 55 członków, a mają oni bardzo różne profesje. Są wśród nich inżynierzy, stomatolodzy, historycy, angliści i rusycyści, wojskowy i socjolog, bibliotekarze i archeolog, ale największą grupę stanowią poloniści. Chętnie też widziani są uczniowie szkół średnich i studenci, przede wszystkim na sesjach i zebraniach naukowych.

W zakończeniu trzeba stwierdzić, że ta bardzo różnorodna i owocna 20-letnia działalność Oddziału Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza w Częstochowie była możliwa dzięki temu, że znalazła się grupa społeczników o zainteresowaniach humanistycznych, która potrafiła swoją działalnością pozyskać władze i społeczeństwo Częstochowy dla swoich celów i zadań. Dzięki ofiarności tych społeczników i pomocy udzielanej przez życzliwe władze terenowe, wiele cennych inicjatyw, wydawałoby się niemożliwych do zrealizowania, przybrało kształty realne i bujnie owocowało dla dobra kultury regionu.

Michał Fidelus

NASZE DZIESIĘCIOLECIE

Odczyt prezesa Oddziału Piotrkowskiego na sesji naukowej dziesięciolecia
w dniu 12 stycznia 1978 r.

Dziś mija 10 lat od chwili powstania Oddziału Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza w Piotrkowie Trybunalskim.

12 stycznia 1968 r. w gmachu przy ul. Stronczyńskiego 1, siedzibie Studium Nauczycielskiego, odbyło się pierwsze walne zebranie, na którym pogłębiono znajomość statutu, zapoznano się z historią Towarzystwa, powołano Oddział i wybrano jego pierwszy Zarząd.

Sprawa powołania tej nowej instytucji była niejednokrotnie przedmiotem dyskusji wśród wykładowców przedmiotów polonistycznych w Studium Nauczycielskim już na początku lat sześćdziesiątych. Zaczęła nabierać realnych kształtów, kiedy piotrkowianie, korzystając z rady życzliwej, jak zawsze, doc. dr Mieczysławy Miterzanki-Dobrowolskiej, nawiązywali kontakty z Zarządem Głównym Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. Nastąpiło to 18 października 1967 r.

Rzecz oczywista, że władze polityczne i administracyjne miasta i powiatu ustosurkowały się bardzo życzliwie do pomysłu inicjatorów, poparli go również działacze kulturalno-oświatowi miejscowego środowiska. Do akcji informacyjno-propagandowej włączyła się na stałe redakcja „Gazety Ziemi Piotrkowskiej” podkreślając, jakie cele realizuje Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza i jakie korzyści przyniesie jego działalność miejscowej inteligencji, a zwłaszcza nauczycielom języka polskiego. Należy dodać, że redakcja miejscowego tygodnika była życzliwym i wiernym sojusznikiem wszystkich inicjatyw Oddziału Towarzystwa przez cały okres dziesięcioletniej działalności.

Inicjatorzy powołania nowej instytucji mieli na celu naukową aktywizację miejscowego środowiska, systematyczne utrzymywanie kontaktów z przedstawicielami polonistyki uniwersyteckiej, możliwość publikowania swojego dorobku naukowego i propagowanie nowatorstwa dydaktycznego poprzez kontakty z teoretykami i praktykami najnowszych osiągnięć w tym zakresie.

23 stycznia 1968 r. Oddział Towarzystwa został zarejestrowany w Wydziale Spraw Wewnętrznych Prezydium Miejskiej Rady Narodowej zgodnie z obowiązującymi przepisami w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

W dniu 2 lutego 1968 r. delegacja Zarządu Oddziału Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza w Piotrkowie Trybunalskim poinformowała wiceprezesa Zarządu Głównego, prof. dr Eugeniusza Sawrymowicza, że decyzja Prezydium Zarządu Głównego z dnia 9 listopada 1967 r., dotycząca powołania Oddziału w Piotrkowie, została zrealizowana: załatwiono wszystkie formalności urzędowe, a 54 osoby wypełniły deklaracje członkowskie.

Inauguracja działalności odczytowej odbyła się 29 lutego 1968 r. w Domu Nauczyciela. W roli prelegenta wystąpił prof. dr Eugeniusz Sawrymowicz, który mówił na temat: „*Sonety krymskie. Wizja a rzeczywistość*”. Występ znakomitego znawcy literatury romantycznej spotkał się z wielkim zainteresowaniem uczestników. Wokół przedstawionego tematu rozwinęła się ożywiona dyskusja. Podobnie wyglądały następujące odczyty, na które do Domu Nauczyciela przychodzili nie tylko członkowie Oddziału Towarzystwa, ale również jego sympatycy, a wśród nich przedstawiciele młodzieży najstarszych klas miejscowych szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych.

W dniach od 27 do 29 września 1968 r. odbył się w Białymstoku kolejny Zjazd Delegatów Oddziałów Towarzystwa. W tym ogólnopolskim sympozjum uczestniczyli po raz pierwszy delegaci Oddziału Towarzystwa w Piotrkowie Trybunalskim, którzy swoim władzom centralnym przedłożyli propozycję organizowania następnego Zjazdu Delegatów Oddziałów w Trybunalskim Grodzie. Projekt, po ożywionej dyskusji, został zaakceptowany.

Zarząd Oddziału powiadomił o tej decyzji miejscowe władze polityczne i administracyjne. Informację przyjęto z zadowoleniem. Do publicznej wiadomości podała ją „Gazeta Ziemi Piotrkowskiej”.

Przygotowania do Zjazdu rozpoczęły się w styczniu 1970 r. Zarząd Główny Towarzystwa zaproponował na sesję naukową do wyboru dwa tematy: „Wybitni poeci polscy XX wieku” lub „Literatura Młodej Polski w świetle najnowszych badań naukowych”. Piotrkowianie wybrali temat drugi przyjmując jednocześnie orientacyjnie termin Zjazdu na trzecią dekadę września. Przed wakacjami zdecydowano, iż z uwagi na urlopy i plany naukowe prelegentów impreza odbędzie się w dniach od 2 do 4 października 1970 r.

Władze wojewódzkie i miejskie przyszły z pomocą materialną organizatorom i dzięki temu całość wypadła bardzo dobrze. Zjazd Delegatów Oddziałów w Piotrkowie Trybunalskim jest zawsze mile wspomniany przez jego uczestników.

W roku 1974, w związku z 30-leciem Polski Ludowej, Zarząd Oddziału Towarzystwa podjął decyzję zorganizowania sesji naukowej na temat kierunków rozwoju naszej literatury po drugiej wojnie światowej. I ta inicjatywa została zrealizowana. Sesja naukowa poświęcona osiągnięciom

literatury pięknej w Polsce Ludowej odbyła się w styczniu 1975 r. i została powtórzona poza Piotrkowem w Tomaszowie Mazowieckim i w Radomsku. W roli prelegentów naukowych wystąpili uczeni reprezentujący łódzkie i warszawskie środowiska uniwersyteckie.

Na przełomie lat 1975/1976 aktywiści Oddziału Towarzystwa brali udział w pracach przygotowujących I Ogólnopolski Sejmik Polonistyczny, w którym uczestniczyło 324 polonistów reprezentujących ośrodki uniwersyteckie, uczelnie kształcące nauczycieli, instytuty resortowe oraz szkoły średnie i podstawowe. W dniach od 2 do 4 lutego 1976 r. w Centrum Doskonalenia Nauczycieli poddano ocenie i dyskusji wstępną wersję programu języka polskiego dziesięcioletniej powszechnej szkoły średniej. Od 8 stycznia 1977 r. prelekcje Oddziału były organizowane w Klubie Prasy „U Dziennikarzy”, udostępnianym Zarządowi Oddziału przez redakcję „Gazety Ziemi Piotrkowskiej”.

W nowej strukturze administracyjnej Oddział Towarzystwa znalazł się w sytuacji o wiele korzystniejszej niż przed rokiem 1975. W mieście wojewódzkim pozyskał nowych mecenasów i sojuszników, jak Oddział Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego, Wojewódzka Rada Związków Zawodowych i Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego.

W okresie dziesięcioletniej działalności Zarząd Oddziału Towarzystwa współpracował z Oddziałami: w Łodzi, Katowicach, Częstochowie i w Pabianicach, a ostatnio nawiązał kontakty z Muzeum Adama Mickiewicza w Śmiełowie. Delegaci Piotrkowa brali udział w pięciu Krajowych Zjazdach Delegatów Oddziałów: w Białymstoku, Piotrkowie Trybunalskim, Lublinie, Słupsku i w Rzeszowie. Prezes lub przedstawiciel Zarządu Oddziału uczestniczył we wszystkich ogólnopolskich naradach organizowanych przez Zarząd Główny. Dzięki temu członkowie Towarzystwa w naszym mieście byli na bieżąco informowani o pracach i zamierzeniach władz centralnych, o sukcesach i trudnościach organizacji.

Współpraca Zarządu Oddziału w Piotrkowie Trybunalskim z Zarządem Głównym układała się zawsze bardzo dobrze, utrzymywana była systematycznie korespondencja, realizowaliśmy założenia statutowe organizacji i bieżące zalecenia swoich władz.

Nasza działalność jest dokładnie udokumentowana. Mamy trzy tomy „Kroniki Oddziału Towarzystwa”, wykazy prelekcji w poszczególnych tomach „Rocznika Towarzystwa” oraz publikacje o Krajowym Zjeździe Delegatów Oddziałów Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza w Piotrkowie Trybunalskim i o pięcioletnim okresie naszej pracy.

W „Programie rozwoju kultury w województwie piotrkowskim do 1990 roku”, opracowanym i wydany w listopadzie 1977 r. przez Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Oddział Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza jest umieszczony w „Wykazie towarzystw i stowarzyszeń w województwie piotrkowskim” jako pozycja 17. Twórcy wymienionego dokumentu zaliczają na stronie 7 nasz Oddział do tych towarzystw kulturalnych, które mogą się poszczycić dużym dorobkiem.

PRZEBIEG SESJI I UROCZYSTOŚCI

Decyzja dotycząca zorganizowania sesji naukowej i uroczystości z okazji 10-lecia Oddziału Towarzystwa, zapadła na zebraniu Zarządu w dniu 27 grudnia 1976 r. Z uwagi na przypadającą w roku 1978 czterechsetną rocznicę powołania w Piotrkowie Trybunału Koronnego, postanowiono połączyć tematycznie sesję z dziejami sądów szlacheckich w dawnej Polsce.

Zarząd Główny zaakceptował propozycje Zarządu Oddziału i zapewnił udział prelegentów naukowych: mgr Henryka Rutkowskiego z odczytem pt. „Z dziejów Trybunału Koronnego” i dr Mirosława Korolkę, który mówił na temat „Andrzej Frycz Modrzewski – pisarz humanista”.

Wydział Kultury Urzędu Miejskiego w Piotrkowie Trybunalskim udzielił pomocy materialnej Oddziałowi w celu zorganizowania imprezy. Ufundował 10 pucharów uznaniowych dla działaczy i pucharów dla członków Towarzystwa i zaproszonych gości z napisem: „Dziesięciolecie Oddziału Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza w Piotrkowie Trybunalskim 12.01.1968 – 12.01.1978”.

Na sesję naukową i uroczystość zaproszono: przedstawicieli politycznych i administracyjnych władz wojewódzkich i miejskich, członków Prezydium i Zarządu Głównego Towarzystwa, preze-

sów wszystkich Oddziałów Towarzystwa w kraju, członków Oddziału Towarzystwa i jego sympatyków w Piotrkowie.

Sesja naukowa połączona z uroczystością odbyła się 12 stycznia 1978 r. w porze popołudniowej w auli Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Po powitaniu zebranych przez prezesa Zarządu Oddziału i ukonstytuowania się Prezydium odczytano listy wojewody piotrkowskiego, mgr inż. Leszka Wysłockiego i wicewojewody mgr Tadeusza Materki, skierowane do Zarządu Oddziału z życzeniami dalszej owocnej pracy naukowej i kulturalno-oświatowej na rzecz miasta i województwa. Doc. dr Michał Fidelus, prezes Oddziału Towarzystwa, przedstawił dorobek i inicjatywy podjęte i zrealizowane w okresie 10-lecia. Doc. dr Mieczysława Miterzanka-Dobrowolska, przedstawicielka Oddziału Towarzystwa w Katowicach, przypomniła swoje związki naukowe z piotrkowskimi polonistami i złożyła życzenia pomyślnej i owocnej pracy w przyszłości.

W imieniu politycznych i administracyjnych władz miasta Piotrkowa Trybunalskiego zabrał głos prezydent, inż Antoni Sokalski, który wysoko ocenił działalność Oddziału w okresie 10-lecia. Złożył podziękowanie działaczom za ofiarną pracę społeczną i życzył dalszych osiągnięć w przyszłości. Poinformował ponadto że Prezydium Miejskiej Rady Narodowej przyznało Oddziałowi Towarzystwa za zasługi Medal 750-lecia Piotrkowa Trybunalskiego. To najwyższe odznaczenie przyjął i podziękował za nie władzom miejskim doc. dr Michał Fidelus.

Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Piotrkowie Trybunalskim reprezentował Tow. Witold Chmielewski, zastępca kierownika Wydziału Pracy Ideowo-Wychowawczej. W wygłoszonym przemówieniu przedstawił zadania i cele Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza tuż po jego powstaniu i obecnie. Wyeksponował naukową, oświatową i kulturotwórczą rolę Oddziału w Piotrkowie, złożył podziękowanie działaczom za ofiarny trud, zwracając szczególną uwagę na imponujący dorobek w organizowaniu prelekcji i sesji naukowych.

W imieniu Zarządu Głównego Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza przemawiał wiceprezes, doc. dr Stanisław Frybes. Scharakteryzował on bieżącą działalność Zarządu Głównego i terenowych Oddziałów Towarzystwa informując, że już obecnie prowadzone są prace przygotowawcze do zbliżającego się stulecia naszego stowarzyszenia, przypadającego na rok 1986. Wysoce ocenił 10-letnią działalność Oddziału Towarzystwa w Piotrkowie Trybunalskim, zwracając uwagę na systematyczne organizowanie prelekcji, ciekawy dobór tematyki, jak również na aktywność Zarządu Oddziału, który inicjował i doprowadził do skutku sesje i sympozja naukowe. W dalszej działalności należy uwzględnić potrzeby miejscowego środowiska polonistów i koncentrować się na tematyce odczytów przedstawionych w wykazach przesłanych do Oddziałów przez Zarząd Główny.

W najbliższych latach Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza wspólnie z Ministerstwem Oświaty i Wychowania planują zorganizować ogólnopolskie sympozjum poświęcone roli podręcznika w nauczaniu języka polskiego w powszechnej zreformowanej 10-letniej szkole średniej. Wytyczne w sprawie przygotowania referatów naukowych na sympozjum zostaną przesłane do Zarządu Oddziałów Towarzystwa.

W końcowej części wystąpienia doc. dr Stanisław Frybes złożył Oddziałowi Towarzystwa w Piotrkowie życzenia owocnej pracy dla dobra i potrzeb regionu.

Helena Czernek i prof. Józef Mikołajtis, prezesi Oddziałów Towarzystwa w Łomży i Częstochowie, zabierając głos zwracali uwagę na osiągnięcia Oddziału Towarzystwa w Piotrkowie i życzyli owocnego kontynuowania działalności, wynikających z założeń statutowych stowarzyszenia. Z kolei doc. dr Michał Fidelus odczytał listy i telegramy nadesłane z okazji 10-lecia od Zarządów Oddziałów Towarzystwa w Białymstoku, Wrocławiu, Rzeszowie, Poznaniu, w Warszawie, Sosnowcu i Olsztynie. List nadesłał także prof. dr hab. Stanisław Krawcewicz, dyrektor Instytutu Kształcenia Nauczycieli, wyjaśniając przyczyny swej nieobecności, życząc Oddziałowi Towarzystwa w Piotrkowie sukcesów naukowych i jak najlepszych wyników w zakresie działalności popularyzatorskiej.

Następnie zostały wygłoszone referaty przygotowane specjalnie na sesję, która zapoczątkowała Jubileusz Cztzechsetlecia powołania w Piotrkowie Trybunału Koronnego.

Na sesję i uroczystość została przygotowana przez mgr Zygmunta Kowalskiego okolicznościowa wystawa, ilustrująca całokształt dorobku Oddziału Towarzystwa w okresie 10-lecia. Całość

zamknęto podziękowanie prezesa Zarządu Oddziału, skierowane do przedstawicieli władz politycznych i administracyjnych, wiceprezesa doc. dr Stanisława Frybesa, zaproszonych gości i sympatyków, którzy uczestniczyli w uroczystości i sesji.

Ryszard Wojciechowski

SPRAWOZDANIE

z działalności Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza
w okresie od września 1976 do czerwca 1978

przedstawione na Zjeździe Delegatów Towarzystwa w Łomży 16 września 1978 r.

Sprawozdanie niniejsze będzie mieć charakter nieco odmienny niż dotychczasowe. Wynika to z dwu względów: po pierwsze – w intencji Zarządu ma ono stanowić wprowadzenie do dyskusji na temat celów i zadań Towarzystwa, szczególnie ważnej, jeśli Zjazd zamierza rozważyć propozycje zmian statutowych, po drugie zaś Zarząd ma prawo sądzić, że inicjatywa rozsyłania do Oddziałów Komunikatów o bieżącej działalności Towarzystwa dostarcza im informacji i niejako podsumowuje kolejne, kwartalne okresy jego pracy. Ceniśmy sobie też bardzo spotkania Prezesów Oddziałów, zwoływane między Zjazdami, które wraz z dyskusją zjazdową praktycznie co rok pozwalają w szerszym gronie podzielić się doświadczeniami i planami.

Wydaje się zatem, że sprawozdanie może nie zawierać pedantycznych wyliczeń, ani wystawiać cenzurek. Fakty z dwuletniej działalności Towarzystwa postaramy się tu zaprezentować nie tyle w celach statystycznych, ile raczej z zamiarem podbudowania refleksji na temat jego miejsca i sytuacji w ogólnopolskim życiu naukowo-polonistycznym.

Jedno jest niewątpliwe. Towarzystwo, podobnie jak w latach ubiegłych, z powodzeniem spełnia rolę dobrego popularyzatora nauki o literaturze polskiej. Niepełne jeszcze dane o działalności w roku bieżącym, zamykające się w półroczu liczbą około 170 prelekcji, choć prawdopodobnie nie dorównają wynikom w roku 1977, w którym odbyło się aż 421 imprez Towarzystwa, i tak pozwalają stwierdzić, że akcja odczytowa zajmuje w jego pracy miejsce centralne. Takie też wyznaczano jej w projekcie zmian statutu, „urządzenie odczytów publicznych, zebrań i sesji naukowych” przenosząc z ostatniego na pierwsze miejsce wśród środków do realizowania celów Towarzystwa. Od 1976 r., a właściwie od poprzedzającej Ogólnopolski Sejmik Polonistyczny szerokiej dyskusji na temat programu nauczania języka polskiego w zreformowanej szkole średniej, znacznie wzrosło w Oddziałach Towarzystwa zainteresowanie sprawami polonistycznej edukacji i należy przypuszczać, że utrzyma się ono nadal stymulowane choćby przygotowaniem do kolejnej ogólnopolskiej dyskusji w roku przyszłym, tym razem mającej za przedmiot „Model podręcznika dla ucznia i książki pomocniczej dla nauczyciela języka ojczystego w zreformowanej szkole średniej”. (Jak dotąd 11 Oddziałów wyraża gotowość przygotowania w sumie 22 omówień materiałów z tego zakresu). Ta świadomość skłania Zarząd do sformułowania w statucie nowego, trzeciego celu Towarzystwa: c) rozwijanie i rozpowszechnianie najlepszych programów i metod nauczania literatury oraz języka ojczystego w szkole.

Tutaj konieczne jest pewne wyjaśnienie. Dodanie nowego punktu wśród celów Towarzystwa, podyktowane względami realnych od lat kilku jego zainteresowań, nie zmierza bynajmniej do zmiany charakteru działalności Towarzystwa. Ze względów historycznych, dla podkreślenia pierwotnych zamierzeń założycieli Towarzystwa utrzymany zostaje w nie zmienionym brzmieniu punkt a § 8 statutu, choć zdajemy sobie z tego sprawę, że w dobie istnienia uniwersyteckich Instytutów